

УДК 78.071.1(450):782.045]:781.68

DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum1-79.05>**Коваль Вероніка Миколаївна**

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського,
аспірантка кафедри теорії музики,
солістка Харківського театру опери та балету імені М. В. Лисенка
e-mail: veronika.koval78@gmail.com
ORCID iD: 0009-0002-7400-9246

Інтерпретація образу Азучени крізь призму реалій війни

Серед численного оперного доробку Дж. Верді опера «Трубадур», завдяки динамічному лібрето, яскравому музичному матеріалу та переконливому втіленню художньої ідеї, посідає одне з цільних місць. Оскільки творчість композитора побутує на українській сцені вже майже два століття, «Трубадур», подібно до інших опер, має значну кількість різноманітних інтерпретацій. Однак події, пов'язані з російським вторгненням, дають змогу й навіть спонукають змінити кут погляду на трактування вистави та характерів окремих її персонажів. Тому мета цієї розвідки – виявити можливі особливості інтерпретування образу Азучени на сучасному етапі розвитку оперного мистецтва в Україні, розкрити ймовірні зв'язки такого трактування з історичними реаліями. Для досягнення мети було обрано історико-культурологічний та образно-семантичний методи дослідження. У висновках йдеться про можливість набуття образом Азучени-матері деяких архетипічних рис, що особливо актуалізуються у зв'язку з подіями повномасштабного вторгнення. Перегляд змісту, сюжетної лінії опери, поведінки й мотивації персонажа дає можливість переосмислити образ Азучени, надати йому рис образу-символу, який переростає межі однієї людської особистості, перетворюючись на носія ідей пожертви, прощення, боротьби, помсти.

Ключові слова: опера; «Трубадур» Дж. Верді; образ Азучени; образ-символ; інтерпретація; архетип; вторгнення.

© Видавець ХНУМ імені І. П. Котляревського, 2026.

Це стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-SA 4.0.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Постановка проблеми.

Розмаїта оперна творчість Дж. Верді здобула заслужене визнання ще за життя композитора. Актуальність сюжетів, виразність характерів, глибоке й усебічне розкриття життєвих перипетій – усі перелічені чинники створили передумови для збереження творів митця на оперній сцені вже протягом майже двох століть, а також для пошуку нових смислів у кожній постановці-інтерпретації. Проте одним із провідних чинників, що вплинув на актуалізацію творчого доробку Дж. Верді, став не просто збіг у часі діяльності композитора та народження в тогочасній Італії філософії Рисорджименто, але й розвиток головних ідей цього загальнонаціонального руху в його музиці.

Значна кількість творів з оперного доробку Дж. Верді стала ніби провідником найважливіших думок та переконань, суголосних його епосі, які, зрештою, сприяли об'єднанню італійців у єдину націю та, кінець кінцем, привели до здобуття Італією незалежності. Дослідник М. Варварцев у зв'язку з цим фактом зазначає: «Творча діяльність композитора Джузеппе Верді (1814–1901) – одне з найвищих надбань світової культури – починалася і зростала в епоху, доленосну в історії Італії. Життя, присвячене мистецтву, не завадило йому бути не тільки очевидцем, а й учасником боротьби свого народу за свободу і національне об'єднання країни. В ім'я високих ідеалів батьківщини Верді працював і дипломатом, і як громадський діяч й організатор підтримки визвольної армії Гарібальді. Але найбільшим вкладом в “італійську справу” стала його музика, образи якої захоплювали й живили патріотичні почуття і думки співвітчизників» (Варварцев, 2015: 109).

Власне, «Рисорджименто (італ. *Risorgimento*, букв. – Відродження) – термін, що визначає сутність національно-визвольного руху італійського народу за знищення державної роздробленості та іноземного (австрійського) гніту, створення єдиної національної італійської держави. <...> Значення філософії Рисорджименто для розвитку італійського національного музичного мистецтва в першій половині XIX століття було визначальним. Національно-визвольна боротьба проти австрійського гніту знайшла своє вираження в музично-

театральній культурі, оскільки оперні театри тогочасної Італії збирали найбільшу кількість глядачів, бажаючих почути підтвердження власних поривань іномовними засобами мистецтва» (Мелешко, Цебрій: 2016, 153).

Важливо й те, що історія побутування опер Дж. Верді в Україні є досить значною за тривалістю та сягає середини XIX століття. М. Варварцев зазначає: «В Україні, де основними осередками музичної діяльності були міські театри, а від 1810-х рр. стаціонарно працювала італійська опера, заснована в Одесі за зразком оперних театрів Італії й орієнтована на їхній репертуар, музика Верді швидко знайшла свою аудиторію. Вже у сезоні 1852 р. одеського театру його твори посіли “панівне становище”». Далі дослідник пише: «Те, що вперше ставили на своїх сценах Ла Скала та інші провідні театри Італії, через короткий проміжок часу ретранслявалося в Одесі. Втім, хоча першою працею, яка зробила Верді широку славу, була “Набукко”, одесити познайомилися з його музикою спочатку за оперою “Ломбардці у першому хрестовому поході”. Це сталося 17 квітня 1845 р. – дата, яку слід вважати початком поширення музики Верді в Україні» (Варварцев, 2015: 111–112).

Однак не тільки тривала історія оперних постановок Дж. Верді на сценах українських театрів, яка свідчить про тісний зв'язок українського оперного мистецтва з музикою митця (вартій окремої уваги), зумовлює дослідницьке зацікавлення. Зміст багатьох опер композитора із закладеними в них ідеями Рисорджименто в часи повномасштабного російського вторгнення набуває зовсім іншого сенсу, актуалізуючись і по-новому «перегукуючись» із ідеями української національно-визвольної боротьби проти російських окупантів, що триває з перервами вже декілька століть. Це твердження стосується, зокрема, й опери «Трубадур», одного з найбільш відомих творів Дж. Верді.

Наукова новизна дослідження. Саме оновлений погляд на зміст опери та характер одного з її головних персонажів, Азучени, що продиктований реаліями сучасності та корелює з ідеями італійського

Рисорджементо, зумовлюють новизну цієї розвідки та визначають її *актуальність*.

Мета дослідження – виявити можливості інтерпретації образу Азучени в умовах українських історичних реалій та провести паралелі між ідеями, закладеними в оперній творчості Дж. Верді й тими, що формують сучасну українську культурно-етичну парадигму.

Методологія дослідження. У статті застосований *історико-культурологічний підхід*, що дає змогу простежити поширення оперної творчості Дж. Верді на території України та її вплив на розвиток оперної сцени в межах країни. Також згаданий підхід допомагає виявити ідейний потенціал опер Дж. Верді з можливостями його впливу на суспільну думку за межами власне Італії та розкрити специфіку трактування ідейно-змістової складової в окремих постановках опер митця протягом тривалого часу. Застосування *образно-семантичного аналізу* дає змогу змодельовати особливості поведінки, мотивації, характеру персонажів у різних варіантах інтерпретацій.

Останні дослідження та публікації за темою статті. Інформацію щодо життєвого й творчого шляху Дж. Верді та розвитку оперного мистецтва взагалі можна знайти в «Компаньйоні любителя опери» (Osborne, 2007), а також у праці О. Стахевича (Стахевич, 1997). Особливості оперної творчості Дж. Верді розглядаються в статті С. Мелешко та І. Цебрій (2016). В окремих роботах висвітлюється композиція опери «Трубадур», її сюжет, система персонажів тощо. До них належать статті В. Драбкіна (Drabkin, 1982), П. Фридхайма (Friedheim, 1973), В. Васильєвої (Васильєва, 2021). Історія побутування опер Дж. Верді в Україні розглядається у статті М. Варварцева (Варварцев, 2015). Питання інтерпретації є темою досліджень Ю. Ніколаєвської (Ніколаєвська, 2017) та В. Кочеткова (Кочетков, 2021). Методологічний ракурс взаємодії музикознавства та гуманітарних наук розглядає О. Самойленко (2002). Поняття «хронотоп» і «Da-sein», що безпосередньо пов'язані з формуванням архетипічного образу Матері в опері «Трубадур», висвітлені в роботах Н. Шерстюк

(Шерстюк, 2018) і А. Баумейстера (Баумейстер, 2013) відповідно. Л. Лемех (2013) аналізує культурологічні аспекти поняття архетипу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Серед інших образів опери Дж. Верді «Трубадур» образ Азучени вирізняється чи не найбільшим драматизмом та яскравістю, завдяки закладеним у нього суперечностям, що визначають особливості поведінки героїні, досить неоднозначну мотивацію її вчинків і, зрештою, трагічну розв'язку всієї вистави. В. Васильєва зазначає: «Складність образу Азучени полягає саме в його смисловій багатогранності, в його емоційно-психологічній багатоскладності, ... що, відповідно, впливає на як зовнішню сторону сценічного втілення (жест, пластику, міміку), так і внутрішню (емоційне наповнення вокальної партії)» (Васильєва, 2021: 345). Тобто виконання партії Азучени потребує від співачки не тільки майстерного володіння вокальною технікою, але й значних артистичних даних, як-то вміння досягнути логіку розвитку психологічних станів та достеменно відтворити її, здатність осмислити й вибудувати переконливу лінію поведінки, яка б чітко відображала внутрішню еволюцію героїні згідно з розвитком сценічної дії та наявним музичним матеріалом. У подальшому ми продовжимо спиратися на результати аналітичної розвідки В. Васильєвої, що дасть змогу за обмежень регламенту статті зосередитися на розкритті власне нашої теми.

Мотив помсти за смерть матері, та ще й за будь-яку ціну, який чи не найсильніше спонукає Азучену до дії, суперечить етичним цінностям, які під впливом християнства протягом тисячоліття формувалися й розвивалися на теренах Європи, хоча сама підступність задуму та майже фанатична жага до його повної реалізації й характеризують Азучену як рішучу та сміливу жінку, що готова попри будь-які перешкоди реалізувати свою мету. Водночас композитор та лібретист досягають значного психологічного реалізму, змальовуючи Циганку саме таким чином. Адже вона прагне справедливості, хоча й намагається здобути її для себе й матері вчинками, що самі по собі заперечують навіть найменші прояви людяності у ставленні до кривдника. Тобто

автори опери сміливо зображують суто людську недосконалість Азучени як таку, відмовляються від ідеалізації персонажа навіть за умов звернення до романтичного за характером сюжету, в чому, власне, й полягає суть реалістичного методу. Проте, з огляду на зміст вистави, логіку та розвиток сценічної дії, поведінка Циганки є цілком зрозумілою та не підлягає поясненню, тобто загалом є прийнятною з погляду логіки сюжету, такою, що не порушує його розвиток. Характер Азучени-Дочки, її думки та почуття також знаходять точне та художньо переконливе відбиття в музиці. «Азучена – Дочка, яка бажає помсти, характеризується гострою ритмікою, експресивною мелодикою в крайніх регістрах діапазону і романтично-демонічним колоритом музичного висловлювання...», який конкретизується в жанрових ознаках баладності (II дія, Пісня і Розповідь). «Коли Циганка в таборі веде свою розповідь, оркестр підкреслює її агресивність. У цей момент Азучена у всій повноті представлена у вигляді Дочки, яка одержима спогадами про трагічну долю своєї матері і яка жадає помсти». (Васильєва, 2021: 344). Таким чином, розгляданий бік характеру героїні досить точно й глибоко змальовує її власне людську сутність, дає змогу досягнути характер Циганки в цілісності та, можливо, є чи не найголовнішим рушієм сценічної дії.

Однак інша сторона образу Азучени виявляє геть інші якості її натури й іншу логіку поведінки, дає можливість більш глибокої та розмаїтої інтерпретації складного й водночас захопливого образу. В. Васильєва у зв'язку з цим пише: «<...> коли Азучена проявляється як любляча Мати, вигляд її музичної характеристики істотно змінюється, зникає інтонаційна напруженість, спрощується ритм, зникають жанрові обриси баладності, що створюють демонічний образ героїні. Вона стає м'якшою, добрішою, змінюється емоційний тонус висловлювання. І на перше місце виступає ... інтонація поступового сходження: ця ідея материнського покаяння заявлена на початку сцени із синном у 2-й дії, при цьому авторська ремарка вказує на пристрасність інтонування цих слів – це прояв внутрішньої Азучени – люблячої і страждаючої Матері» (Васильєва, 2021: 344).

Таким чином, образ Азучени-Матері також наділений цілком конкретними психологічними характеристиками, що реалізовані, як йшлося, через застосування ретельно відібраних композитором жанрово-стильових рис, властивих музичному матеріалу, та певних засобів музичної виразності. Отже, Дж. Верді підкреслює дуалізм характеру героїні, що закладений у нього від самого початку, реалістично розкриває його своєрідну діалектику. Адже саме подібна поляризація почуттів та вчинків Азучени – пружина драматичного і навіть трагічного конфлікту, який значною мірою належить до смислового ядра сюжетної лінії. Саме ця усвідомлена дихотомія привертає увагу слухача та спонукає його дослухатися до слів Циганки, спостерігати за її вчинками, стежити за перипетіями на сцені. Загалом розглядааний бік характеру гордої та сміливої героїні демонструє глядачеві зовсім інші моральні якості Азучени, що значно поглиблює сприйняття цього персонажу в процесі перегляду й прослуховування опери. Адже як матір Азучена здатна на неймовірну за силою любов, здатна визнати свої помилки й покаятися.

Проте саме образ Азучени-Матері у виставі, якщо розглядати його як своєрідний хронотоп¹, набуває можливості ще й *метафоричного* тлумачення і, відповідно, зовсім іншого масштабу. Завдяки цьому довкола нього ніби формується значно ширша, якщо не всеохопна, «зона впливу». Цілком доречним у цьому контексті вважаємо твердження Н. Шерстюк: «Хронотоп не просто “час-простір”, а “час-місце скоєння”» (Шерстюк, 2018: 59). Тобто авторка наголошує не на статичності згаданого поняття, а на його динамічності, здатності трансформуватися та адаптуватися до різноманітних соціокультурних умов. Такий погляд на розвиток образу Азучени та його трактування є особливо вірогідним, коли йдеться про можливі інтерпретації вистави Дж. Верді на сучасній українській сцені.

¹ «Уперше термін “хронотоп” у науковий обіг увів О. Ухтомський» (Шерстюк, 2018: 56).

Посол Італії в Україні К. Формоза на спеціальній виставі «Трубадура» в грудні 2024 року в Національній опері України наголосив: «Культура, як і свобода, є універсальною цінністю, яка не піддається спробам похитнути її силою жорстокості чи будь-якими утисками. Вибір опери “Трубадур” для цього вечора є особливо символічним. Опера Верді розповідає нам історію, сповнену пристрасті, боротьби та передусім стійкості. Її герої живуть у світі, сповненому конфліктів та непорозумінь, але кожен з них веде власну боротьбу за те, у що вірить – за любов, справедливість, свободу. У цьому твір перегукується з історією України – країни, яка сьогодні героїчно бореться за свою незалежність, свою самобутність та європейські цінності». (Опера «Трубадур» Джузеппе Верді дебютує ... , 2024: 2 груд.).

У суспільстві, яке просто зараз є буквальною реалізацією *Da-sein* (термін М. Гайдегера²), переживаючи одну з найбільших трагедій за весь час свого існування, динамічно та, можна сказати, навіть заново, у свідомості нації кристалізуються, серед інших, і риси характеру й поведінки, що асоціюються з материнством, водночас переростаючи масштаби однієї особистості, набуваючи рис архетипічності, оскільки материнська любов, самопожертва, надзвичайна воля, здатність до покаяння – це саме ті імперативи, що спонукають безліч українських жінок до дії, додають їм наснаги у виснажливій боротьбі. Метафоричний, символічний «хронотоп» образу вердієвської героїні загалом корелює з культурним архетипом Матері, який є, по суті, однією з іпостасей Азучени. Вона також, поряд із іншими гранями її натури, послідовно реалізується в опері, що, цілком ймовірно, може відчутно впливати на формування співачкою образу цієї героїні. Загалом можливість такого бачення образу Циганки підтверджує аналіз поведінки цього персонажа у статті В. Васильєвої, яка сама є виконавицею ролі Азучени, тобто наведений погляд має цілком реальне практичне підґрунтя. Подібна інтерпретація образу Азучени-

² «Da-sein постає як те суще, що доручає себе буттю і в цьому дорученні перемінює саме себе аж до самовідмови» (Баумейстер, 2013, 99).

матері як символу, архетипу значно поглиблює його, додаючи нових нюансів трактування, збільшуючи його смислове навантаження.

Образ Матері, що загалом відіграє основоположну – архетипічну й культуротворчу – роль для всього людства, має неабияке значення і в українській культурі. «Образ матері в культурі українського народу є найбільш яскравим і поетичним, – зазначає Г. Бєленька. – Він відображений у народній творчості, молитвах, піснях, віршах, прозових творах тощо. У народних піснях це один з найулюбленіших мотивів. Мати постає в них хранителькою домашнього вогнища, берегинею роду, сильною и водночас ніжною жінкою, порадицею, навчителькою, заступницею. В образі матері втілено ідеал жінки як уособлення найвищих моральних цінностей: доброти, самовідданості, любові, працьовитості, милосердя, турботливості, ніжності тощо. Вплив його на формування особистості переоцінити неможливо. Емоційна й душевна близькість дитини до матері мотивує бажання бути схожою на неї, а також пізнавальний інтерес до сприйняття інформації про матір, передану засобами культури» (Бєленька, 2015). Наведені спостереження, на нашу думку, також частково пояснюють і логіку поведінки Азучени-дочки, яка, відчуваючи напрочуд сильний і непереборний зв'язок із загиблою матір'ю, не здатна просто змиритися з її смертю. І саме тому Азучена так палко бажає відплати кривдникам. Проте, наслідуючи приклад власної матері, Циганка у любові до сина розкриває свої найкращі якості, проходячи навіть через каяття у власному злочині.

Далі, розширюючи й доповнюючи власну думку, дослідниця продовжує: «Образ Матері в українській культурі тривимірний і триєдиний: насамперед це рідна ненька, яку треба шанувати і берегти; другий вимір – батьківщина-мати, яку треба цінувати й охороняти; третій – Матір Божа, яка сама є покровителькою українців. Цей архетип матері (початковий образ, зразок), закріплений у культурі народу, спричинив значний виховний вплив на покоління українців...», уможливив перенесення «звеличеного і одухотвореного ставлення до неньки на ставлення до рідної землі» (там само).

Отже, як випливає з викладеного, образ Азучени-матері у більш широкому його значенні, як-от символу, архетипу, своєрідного хроно-топу, цілком корелює із загальнокультурними уявленнями про образ Матері на теренах України, що здатне посилювати роль національної автентичності в його трактуванні, ніби «наближаючи» цей персонаж до слухача, надаючи йому ще більшої актуальності.

Висновки.

Опера «Трубадур» Дж. Верді, що належить до числа найбільш репертуарних творів композитора, за довгий час побутування на сцені мала значну кількість інтерпретацій, які відрізнялися трактуванням деталей сюжету, відмінностями в показі характерів окремих персонажів тощо. Азучена, чи не центральна дієва особа опери, переживаючи сильні пристрасті, погоджуючись на складні й неоднозначні з погляду етики вчинки, вирізняється глибиною й суперечливістю своєї натури водночас. Проте особливого значення її образ набуває як втілення іпостасей Доньки й Матері. Якщо іпостась Доньки, на нашу думку, втілює саме людську подоби Циганки, з її слабкостями й суперечливістю, то іпостась Азучени-Матері можна вважати носієм архетипічних рис, які в умовах українського сьогодення, на тлі ворожого вторгнення, спроможні корелювати із суспільною думкою, з емоційним станом не тільки глядача, але й виконавця, впливаючи на характер трактування образу та значно посилюючи й без того потужний сугестивний ефект твору Дж. Верді та оперного мистецтва загалом.

Крім того, подібний погляд на зміст опери, сюжетну лінію, поведінку й мотивацію персонажа дає змогу переосмислити образ Азучени, надавши йому рис образу-символу, який переростає межі однієї людської особистості, перетворюючись на носія ідей пожертви, прощення, боротьби, помсти, що під час війни набувають актуальності на майже фізично відчутному рівні. Символічне трактування образу Азучени є цілком співзвучним словам пана К. Формози, наведеним у цій розвідці, щодо універсального характеру моральних цінностей – свободи, справедливості, любові. Отже, образ Азучени-матері на сучасній українській оперній сцені цілком може набутися й набуває нових

рис, які цілком резонують із теперішньою надскладною ситуацією в країні, й ці риси відповідають глибинним – архетипичним – складовим української національної культурної парадигми, що змушує сприймати думки і вчинки героїні з іще більшою гостротою.

Таким чином, оперне мистецтво Дж. Верді, що живе на українській оперній сцені вже понад 150 років, і зокрема його «Трубадур», у визначальні для країни часи набувають нової актуальності: смисли, закладені в його шедеврах, перероджуються на наступному рівні, створюючи певну паралель із ідеями, подіями й почуттями, що вирували в позаминулому вже столітті на території Італії. Виникає своєрідне смислове суголосся, що лунає через віки й по-новому нагадує про тяжіння людства, окремої нації до високих етичних ідеалів, попри суперечливу й часто неоднозначну людську природу.

Перспективи подальших досліджень, пов'язаних із запропонованою темою, полягають у потенційній екстраполяції результатів цієї розвідки не лише на інші зразки оперної творчості Дж. Верді, але й, де це є доречним, на опери інших композиторів, уможливлючи в такий спосіб переосмислення та оновлення погляду на численні витвори музичного мистецтва, суттєве поглиблення й розширення змістової складової їх інтерпретації. Існує також певна можливість інтерпретувати в символічному ракурсі й образ Азучени-Дочки, подібно до трактування іпостасі Азучени-Матері, яка могла би збагатити режисерські версії «Трубадура» й, можливо, виявити в опері нові, співзвучні сучасності, сенси. Проте цей варіант потребує значно більш ретельного опрацювання й аргументації та ґрунтовнішої роботи з літературними й науковими джерелами.

ЛІТЕРАТУРА

- Баумейстер, А. (2013). Онтологія і принцип суб'єктивності: спроба контрінтерпретації Гайдегерової філософії. *Філософська думка* (4), 97–113. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Philos_2013_4_13
- Беленька, Г. В. (2015). Образ матері в українській культурі та його вплив на формування особистості. *Вісник психології і педагогіки* (18): Матеріали Міжнародної наук.-практич. конф. «Розвиток особистості у сучасному

- суспільстві: національний та етнокультурний дискурси» [Електронний ресурс]. http://www.psych.kiev.ua/36ірник_наук._праць._-Випуск_18
- Варварцев, М. (2015). Між музикою і політикою: опери Верді в Україні (XIX ст.). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки* (24), 109–125. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2015_24_9
- Васильєва, В. Б. (2021). Дуалізм у музично-художньому втіленні образу Азучени в опері «Трубадур» Дж. Верді: технічні рекомендації. *Музичне мистецтво і культура*, 32(1), 340–348. <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2021-32-1-25>
- Кочетков, В. (2021). Режисерська інтерпретація у сучасному просторі. *Музикознавча думка Дніпропетровщини* (21), 324–332. <https://doi.org/10.33287/222148>
- Лемех, Л. А. (2013). Поняття архетипу в культурологічному дискурсі. *Наукові записки Тернопільського педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство* (2), 15–19.
- Мелешко, С. & Цебрій, І. (2016). Філософія Рисорджименто в творчості Джузеппе Верді. *Філософські обрії*, 36, 153–160. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FiloFilo_2016_36_17
- Ніколаєвська, Ю. В. (2017). Комунікативна стратегія як проблема інтерпретації. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 46, 94–110. https://intermusic.kh.ua/vypusk46/vip.46_94-110.pdf
- Опера «Трубадур» Джузеппе Верді дебютує на сцені Національної опери України за участі диригента Торболі й тенора Конджу.* (2024, 2 груд.). Італійський уряд. Ambasciata d'Italia Kiev. Новини. https://ambkiev.esteri.it/uk/news/dall_ambasciata/2024/12/опера-трубадур-джузеппе-верді-дебю/
- Самойленко, О. (2002). *Музикознавство та методологія гуманітарного знання. Проблема діалогу*. Одеса: Астропринт [рос.].
- Стахевич, О. Г. (2017). *Вокальне мистецтво Західної Європи: творчість, виконавство, педагогіка*. Київ: НМАУ.
- Шерстюк, Н. (2018). Хронотоп як літературознавча категорія: генеза, еволюція, дискурс. *Філологічні науки*, 28, 56–61. <https://doi.org/10.33989/2524-2490.2018.28.191659>
- Drabkin, W. (1982). Characters, Key Relations and Tonal Structure in «Il Trovatore». *Music Analysis*, 1(2), 143–153. <https://doi.org/10.2307/854125>
- Friedheim, P. (1973). Formal Patterns in Verdi's «Il Trovatore». *Studies in Romanticism*, 12(1), 406–425. <https://doi.org/10.2307/25599872>

Osborne, Ch. (2007). *The Opera Lover's Companion*. New Haven: Yale University Press.

REFERENCES

- Baumeister, A. (2013). Ontology and the Principle of Subjectivity: An Attempt at a Counter-Interpretation of Heidegger's Philosophy. *Philosophical Thought* (4), 97–113. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Philos_2013_4_13 [in Ukrainian].
- Bielienka, H. V. (2015). The image of the mother in Ukrainian culture and its influence on the formation of personality. *Bulletin of Pedagogy and Psychology*, (18): Collected materials of International Scientific and Practical Conference "Personality development in modern society: national and ethnocultural discourses" [Electronic source]. http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_18 [in Ukrainian].
- Drabkin, W. (1982). Characters, Key Relations and Tonal Structure in «Il Trovatore». *Music Analysis*, 1(2), 143–153. <https://doi.org/10.2307/854125> [in English].
- Friedheim, P. (1973). Formal Patterns in Verdi's «Il Trovatore». *Studies in Romanticism*, 12(1), 406–425. <https://doi.org/10.2307/25599872> [in English].
- Giuseppe Verdi's opera "Il Trovatore" will debut on the stage of the National Opera of Ukraine with the participation of conductor Torboli and tenor Congju.* (2024, December 2). Italian Government. Ambasciata d'Italia Kiev. News. https://ambkiev.esteri.it/uk/news/dall_ambasciata/2024/12/опера-трубадур-джузеппе-верді-дебю/ [in Ukrainian].
- Kochetkov, V. (2021). Director's interpretation in the modern space. *Musicological thought of Dnipropetrovsk region* (21), 324–332. <https://doi.org/10.33287/222148> [in Ukrainian].
- Lemekh, L. A. (2013). The concept of archetype in cultural discourse. *Scientific notes of the Volodymyr Hnatiuk Ternopil Pedagogical University. Series: Art Studies*, (2), 15–19 [in Ukrainian].
- Meleshko, S. & Tsebriy, I. (2016). The Philosophy of Rissorgimento in Giuseppe Verdi's creativity. *Philosophical Horizons*, 36, 153–160. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FiloFilo_2016_36_17 [in Ukrainian].
- Nikolaievskaya, Yu. V. (2017). Communicative strategy as a problem of interpretology. *Problems of interaction of art, pedagogy, & theory and practice of education*, 46, 94–110. https://intermusic.kh.ua/vypusk46/vip.46_94-110.pdf [in Ukrainian].
- Osborne, Ch. (2007). *The Opera Lover's Companion*. New Haven: Yale University Press [in English].

- Samoilenko, O. (2002). *Musicology and methodology of humanitarian knowledge. The problem of dialogue*. Odesa: Astroprint [in Russian].
- Sherstiuk, N. (2018). Chronotope as a literary studies category: genesis, evolution, discourse. *Philological Sciences*, 28, 56–61. <https://doi.org/10.33989/2524-2490.2018.28.191659> [in Ukrainian].
- Stakhevich, O. H. (2017). *Vocal art of Western Europe: creativity, performance, pedagogy*. Kyiv: National Music Academy of Ukraine [in Ukrainian].
- Varvartsev, M. (2015). Between Music and Politics: Verdi's Operas in Ukraine (19th Century). *International Relations of Ukraine: Scientific Research and Discoveries* (24), 109–125. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2015_24_9 [in Ukrainian].
- Vasylieva, V. B. (2021). Dualism in the musical and artistic embodiment of the image of Azuchena in the opera “Il Trovatore” by G. Verdi: technical recommendations. *Musical Art and Culture*, 32(1), 340–348. <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2021-32-1-25> [in Ukrainian].

Veronika Koval

Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts,
postgraduate student, the Department of Music Theory,
e-mail: veronika.koval78@gmail.com
ORCID iD: 0009-0002-7400-9246

Interpretation of the image of Azuchena through the prism of the war realities

Statement of the problem. Among the extremely numerous operatic works by G. Verdi, the opera “Il Trovatore”, thanks to its dynamic libretto, bright musical material and convincing embodiment of the artistic idea, occupies one of the leading places. Since the composer's work “lives” on the Ukrainian stage for almost two centuries, “Il Trovatore”, like other operas, has had a significant number of diverse interpretations. However, the events associated with the Russian invasion of 2022 allow and even encourage a change in the angle of view on the interpretation of this performance and the characters of its individual characters.

Objectives, methods, and novelty of the research. A renewed look at the content of the opera and the character of one of its main characters, Azucena, dictated by the realities of modernity, determines the novelty and relevance of this research. The purpose of the study is to identify possible features of the interpretation of the image of Azucena at the current stage of the development of opera art

in Ukraine, to reveal the connections of such interpretation with historical realities. For that, historical and cultural, as well as imaginative and semantic researches were carried out. The methodological basis of the study is formed by the works of Ukrainian (Stakhevich, 2017; Meleshko & Tsebriy, 2016; Varvartsev, 2015; Vasylieva, 2021) and foreign (Drabkin, 1982; Friedheim, 1973; Osborn, 2007) scholars, which consider not only the history of opera in general, but also the development of G. Verdi's operatic creativity in particular. Some works are devoted to the issues of interpretation (Nikolaievskaya, 2017), in particular of the opera "Il Trovatore" (Kochetkov, 2021). The works by N. Sherstiuk (2018) and A. Baumeister (2013) consider the concepts of "chronotope" and "Da-sein", which are closely related to the transition of the image of Azucena-Mother to the symbolic level. The image of the Mother in world and Ukrainian cultures is the subject of research in H. Belenka's article (2015).

Research results. The content of many of Verdi's operas, with the ideas of the Risorgimento embedded in them, takes on a completely different meaning during the full-scale Russian invasion, becoming actualized and "resonating" in a new way with the ideas of the Ukrainian national liberation struggle against the occupiers, which has been going on intermittently for several centuries.

The image of the Azucena-Mother in Verdi's "Il Trovatore" instructed in the play, if we consider it against the background of war realities, also acquires the possibility of a metaphorical interpretation and, accordingly, a completely different scale, thanks to which a much wider, if not all-encompassing, "zone of influence" seems to be formed around it. In a society that is just now the literal realization of "Da sein" (M. Heidegger's term), experiencing one of the greatest tragedies in the entire time of its existence, in the consciousness of the nation, among others, the traits of character and behavior associated with motherhood are re-actualised, while at the same time growing beyond the scale of one individual, acquiring the archetypal features, since maternal love and self-sacrifice are precisely those imperatives that motivate many Ukrainian women to action, give them encouragement in the exhausting struggle. The metaphorical, symbolic "chronotope" of the image of Verdi's heroine generally correlates with the cultural archetype of the Mother, which is, in fact, one of the hypostases of Azucena. It is also, along with other facets of her nature, consistently realized in the opera, which can significantly influence the singer's interpretation of the image of this heroine.

Conclusion. Azucena, experiencing strong passions, agreeing to complex and ethically ambiguous actions, is distinguished by the depth and contradictions of her nature at the same time. However, her image acquires special significance as the embodiment of the hypostases of the Daughter and the Mother. If the hypostase

of the Daughter, in our opinion, embodies the human likeness of the Gypsy, with her weaknesses and contradictions, then the hypostase of Azucena-Mother can be considered a bearer of archetypal features that, in the conditions of the Ukrainian present, against the backdrop of a hostile invasion, are able to correlate with public state of mind. Thus, G. Verdi's operatic art, in particular his "Il Trovatore", in defining times for the country acquires a new relevance: the meanings embedded in his masterpieces are reborn at the next level, creating a parallel with the ideas, events and feelings that raged in the century before last in Italy. A kind of semantic consensus emerges, echoing through the ages and once again reminding us of the attraction to high ethical ideals, despite the contradictory and often ambiguous human nature.

Keywords: opera; "Il Trovatore" by G. Verdi; image of Azucena; image-symbol; interpretation; archetype; invasion.

*Стаття надійшла до редакції 31.03.2026,
рекомендована до друку 1.06.2026, оприлюднена 29.06.2026.*